

**ललितपुर महानगरपालिका-२५ नख्खुडोलमा भएको जातीय विभेद तथा छुवाछूत सम्बन्धी
घटनाको प्रतिवेदन, २०७४**

१. घटना विवरण : भ्रूपा जिल्ला लखनपुर गा.वि.स. वडा नं. १ स्थायी घर भएकी मतीमाया दर्जीको चार जनाको परिवार ललितपुर महानगरपालिका वडा नं. २५ स्थित नख्खुडोलमा सावित्री के.सी.(खत्री) र गणेश के.सी.(खत्री) को घरमा वि.स. २०७२ साल चैत्र महिना देखी भाडामा बस्दै आउनु भएको थियो । निज मतीमाया दर्जीले उक्त घरमा चन्द्र कला लेडिज टेलर एण्ड गिफ्ट सप व्यवसाय समेत संचालन गर्दै आउनु भएको थियो । उक्त घरमा बसेको करिब दुई महिना पश्चात पानी लगायतका विषयमा घरधनी सावित्री के.सी.(खत्री) संग मतीमाया दर्जीको वादविवाद हुँदै आएको थियो । वादविवादको मुख्य कारण सामान्य लेनदेन तथा जातीय विभेद तथा छुवाछूत थियो । पानीको धारा तथा घरधनीले संचालन गरेको चिया पसलमा मतीमाया दर्जीलाई सहज प्रवेश थिएन । यसैक्रममा मिति २०७४/२/१७ गतेका दिन मतीमाया दर्जीको घरधनी गणेश के.सी.(खत्री) ले चलाएको पानी बोक्ने ट्यांकर मतीमाया दर्जीको पसल अगाडी ब्रेक नै नलागी पल्टन खोजेकोमा मतीमाया दर्जी लगायतका अन्य तीन जना व्यक्तीहरूले उक्त घटनाको विषयमा कुरा गरेको विषयलाई लिएर सावित्री के.सी.(खत्री) र गणेश के.सी.(खत्री) समेत जना २ ले २०७४/२/१८ का दिन अन्दाजी विहान ६ बजेको समयमा निज मतीमाया दर्जीको कोठामा आई तं दमिनी भएर बढी हुने, ठूला कुरा गर्ने, दमै कामी भएर हाम्रो विरुद्ध बोल्ने हिम्मत गर्ने भन्दै निज मतीमाया दर्जीलाई कुटपिट गरेका थिए । किन हामी माथि यस्तो अन्याय गर्नुहुन्छ, किन कुट्नु हुन्छ भनि हार गुहार गर्दा समेत तिमी दमै कामीहरू तुरुन्त मेरो घरबाट भागीहाल, मेरो घर असुद्ध भयो, दमै कामीहरूको सधैँ मुख हेर्न परेकोले मेरो सबै काम विग्रीयो भन्ने जस्ता अति अपमानजनक शव्दहरू प्रयोग गरेका थिए । मतीमाया दर्जीको श्रीमान छुट्टाउन आउंदा उहाँलाई समेत तं कामी पनि बढी हुने होईन भन्दै कुटपिट गर्न लागदा मतीमाया दर्जीले प्रहरीलाई फोन गर्न लागदा निजहरूले कुटपिट गर्न छोडेका थिए । पीडकहरूको कुटाईबाट मतीमाया दर्जीको टाउकोमा निलडाम हुनुको साथै मुखबाट रगत बगेको तथा लगाएको कपडामा रगतको टाटा समेत थियो
२. कानूनी कारवाहीको प्रकृया : उक्त घटनापश्चात पीडित मतीमाया दर्जीले तत्कालै ललितपुर जिल्ला स्थित जावालाखेल प्रहरी कार्यलय अन्तर्गतको महिला सेलमा सावित्री के.सी.(खत्री) र गणेश के.सी.(खत्री) लाई विपक्षी बनाई कानूनी कारवाहीको लागि निवेदन पेश गर्नु भएको थियो । तत्पश्चात छिमेकीको सहयोगमा पीडित मतीमाया दर्जी समता फाउण्डेशनमा कनूनी सल्लाहको लागि आउनु भएको थियो । उक्त घटनाको प्रकृती जातीय विभेद तथा छुवाछूतसंग सम्बन्धित भएको कारण "जातिय भेदभाव तथा छुवाछूत (कसुर

र सजाय) ऐन २०६८” अन्तर्गत पुन श्री महानगरिय प्रहरी परिसर ललितपुर जावालाखेलमा सावित्री के.सी.(खत्री) र गणेश के.सी.(खत्री) लाई विपक्षी बनाई मिति २०७४/२/२० मा जाहेरी दरखास्त दिनु भएको थियो । जाहेरी दरखास्त दिएतापनि प्रहरीले तत्काल दर्ता नगरि मिलापत्रको लागि पहल गरेको थियो । पीडित र पीडक दुवैपक्षका विच छलफल भै मिलापत्रको लागि पहल भएतापनि पीडकको अडान तथा समता फाउण्डेशन लगायतका संस्थाहरूको सहयोगमा २०७४/२/२९ गतेको दिन जाहेरी दरखास्त दर्ता भएको थियो । जाहेरी दरखास्त दर्ता भएपछि महानगरीय प्रहरी परिसरबाट प्रहरी नायव निरीक्षक श्री रेशम प्रसाद आचार्यलाई अनुसन्धान अधिकृत तोकि मुद्दाको अनुसन्धान कार्य अगाडि बढाईएको थियो । तत्पश्चात मिति २०७४/२/३१ मा श्री महानगरीय प्रहरी प्रभाग वुंगमती भैसेपाटी, ललितपुर लाई मानिस पक्राउ गरि उपस्थित गराउनको लागि पत्रचार गरिएको थियो । तर मिति २०७४/३/१३ गतेका दिन मात्र प्रहरीले सावित्री के.सी.(खत्री) र गणेश के.सी.(खत्री) लाई पक्राउ गरेको थियो । महानगरपालिका भित्र नै रहेका प्रतिवादीहरूलाई पक्राउ गर्न प्रहरीलाई १२ दिन लाग्नुले प्रहरीको कार्यक्षमता तथा उत्तरदायित्व माथि गम्भिर प्रश्न खडा गरेको छ । यसैक्रममा प्रतिवादीहरूले २०७४/३/१४ गते महानगरीय प्रहरी परिसर ललितपुर समेतलाई विपक्षी बनाई श्री जिल्ला अदालत ललितपुरमा बन्दीप्रत्यक्षीकरण मुद्दा दायर गरेका थिए । उक्त बन्दीप्रत्यक्षीकरण मुद्दा मिति २०७४/३/१६ मा अदालतबाट खारेज भएको थियो ।

अनुसन्धानको कार्य सकिएपछि मिति २०७४/३/१९ गतेका दिन सरकारी वकिलको कार्यलयले मुद्दा अदालतमा दर्ता गरेको थियो । मिति २०७४/३/२० मा भएको थुनछेकको बहसमा अदालतबाट सावित्री के.सी.(खत्री) र गणेश के.सी.(खत्री) बाट जनही रु. १५०० धरौटी माग गरिएको थियो ।

अन्तमा साक्षी बकपत्र लगायत अन्य प्रमाण बुझ्ने कार्य सकिएपछि मिति २०७४/३/२७ जिल्ला अदालत ललितपुरबाट प्रतिवादीहरूलाई जनही रु. ५०० जरीवाना हुने निर्णय सुनाएको थियो । जरिवानाको मात्र थोरै भएतापनि ललितपुर जिल्लामा नै पहिलो पटक दायर भएको छुवाछूत सम्बन्धी मुद्दा स्थापित भएको छ । पीडकहरूलाई जरीवाना भएको छ । यस निर्णयले जातीय विभेद तथा छुवाछूतजन्य कार्य ग्रैरकानूनी तथा दण्डनिय कार्य हो भन्ने मान्यतालाई संस्थागत गरेको छ ।